

Asia: VN/22132/2020

Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko

Tulevaisuuden tasa-arvokysymykset

- 1. Tavoitteiden asettamiseksi on selonteossa tarkoitus käsitellä toimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia sekä niiden ennakoitavissa olevia vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon. Millaisia tulevaisuutta ennakoivia tasa-arvokysymyksiä tai ongelmia mielestänne pitäisi selonteossa painottaa? Tarkasteltava aika on nykyhetkestä vuoteen 2030. Mainitkaa ja perustelkaa enintään viisi selkeää kysymystä. Mikäli mahdollista, sijoittakaa ne teemaotsikoiden alle sopivaksi katsomaanne kohtaan. Teema-alueet on esitelty edellä.**

B. Sivistys, koulutus ja tiede

Suomessa tasa-arvopoliittikka ja koulutuspolitiikka ovat toimineet pääosin erillään (esim. Brunila 2010).

Tutkimuslähtöinen sukupuolten tasa-arvoa koskeva asiantuntemus ja ymmärrys tulisi valtavirtaistaa koko koulutusjärjestelmään aina varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen. Toivottavaa on, että selonteossa paneudutaan huomattavasti tarkemmin siihen, millä tavalla koulutusjärjestelmässä on tarkoitus konkreettisesti valtavirtaistaa tasa-arvo ja yhdenvertaisuus, jotka koulutusta lainsäädännöllisesti sitovat. Erityisesti huomiota tulisi kiinnittää opettajankoulutukseen. Suomessa tasa-arvo ei ole yrityksistä huolimatta integroitunut opettajankoulutukseen. Tähän mennessä opettajankoulutuksessa ei ole huomioitu tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvän ymmärryksen ja asiantuntemuksen syventymisen tärkeyttä ja koulutuksen ja opetuksen merkitystä eriarvoisuuden ja etuoikeuksien uusintajana. Aiempi tutkimusnäyttö osoittaa, että opettajankoulutuksen ohella koko koulutusjärjestelmä varhaiskasvatuksesta peruskouluun, toiselle asteelle, korkeakoulutukseen ja aikuiskoulutukseen uusintaa eriarvoisuuksia ja etuoikeuksia. Tasa-arvotavoitteisiin on vastattu toteuttamalla jatkuvasti lyhytkestoisia projekteja, joiden tulokset eivät ole vakiintuneet rakenteisiin. Projektien tasa-arvotyön ja tehdyn tutkimuksen myötä on muotoutunut osaamista ja asiantuntemusta, mitä tulisi integroida opettajankoulutusta koskeviin tutkintovaatimuksiin ja opettajankoulutuksen käytäntöihin. Pelkästään sukupuolen mukaiseen segregatioon ja sukupuolen

huomioimiseen on olemassa huomattava määrä vuosikymmenten aikana kertynyttä tutkimusta, tietoa ja asiantuntemusta, mikä tulisi ottaa käyttöön. Myös uutta sukupuolentutkimusta tulisi tukea. Vastaisuudessa tutkimustietoa ja osaamista olisi hyvä viedä tehokkaammin kaikkeen opettajankoulutuksen käytäntöihin. Sukupuolten tasa-arvo tulisi viedä tutkimuslähtöisesti läpi kaikkeen opettajankoulutukseen niin, että kaikilla opettajilla on tutkimuslähtöinen ymmärrys ja välineitä huomioida ja valtavirtaistaa tasa-arvoa kaikessa toiminnassaan ja oppilaiden tasavertaisessa kohtelussa. Samalla tarkastelu siirtyisi yksittäisten oppilaiden 'taustoista', oletetuista riskitekijöistä ja esim. köyhien ja maahanmuuttajaperheiden tarpeettomasta syyllistämisestä koulutuksen poliittiseen ohjaukseen, rakenteisiin ja koulutuksen ja opetuksen käytäntöihin ja niiden kehittämiseen. Katseen kohdistamisesta pois yksilöistä käytäntöihin ja rakenteisiin on tuonut monissa projekteissa hyviä tuloksia sen osalta, että käytännöistä on tullut tasa-arvoisempia ja kaikkia oppilaita tasa-arvoisesti ja oikeudenmukaisesti huomioivia. Näin pystytään vähentämään parhaalla ja tehokkaimmalla mahdollisella tavalla eriarvoisuutta ja oppilaiden erilaisia lähtökohtia toimia. Myös täydennyskoulutuksessa tulisi tarjota tutkimuslähtöistä tasa-arvoa koskevaa systemaattista koulutusta kaikille opettajille, ja joihin olisi hyvä olla velvoite osallistua.

Nuorten siirtymiä koskeva 'siirtymäkoneisto' on kasvanut räjähdysmäisesti niin kansainvälisesti kuin kansallisestikin ja tarjoaa koko ajan kasvavan määrän erilaisia ja eri toimijatahojen tarjoamia tukijärjestelmiä, joiden intressejä, tavoitteita ja seurauksia tulisi tarkastella sukupuolten tasa-arvon näkökulmista laajemmin. Tutkimusnäyttöä on tukijärjestelmien ja nuorten elämänpiirien välisestä kohtaamattomuudesta ja tukijärjestelmien kapea-alaisesta työllistettävyyteen keskittyvästä fokuksesta, joka jättää huomiotta yhteiskunnalliset eronteot ja niiden risteymät, nuorten keskinäisen erilaisuuden ja erilaiset elämäntilanteet ja intressit. Tutkimusnäyttöä on myös siitä, että koulutusjärjestelmä ja opetus uusintavat stereotyyppisiä oletuksia ja käytäntöjä eri lähtökohdista tuleville nuorille sopivista siirtymistä, koulutuspoluista ja ammateista. Pitkään vallinnutta ongelmaa voidaan ehkäistä huolehtimalla opetus- ja ohjaustehtävissä toimivien opettajien, ohjaajien ja muiden asiantuntijoiden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus-koulutuksesta ja yhteiskuntalukutaidosta.

Mahdollisuuksien tasa-arvo ei ole riittävä tavoite korkeakoulutuksen tasa-arvon valtavirtaistamisessa. Korkeakoulutuksen kentällä tasa-arvon edistäminen on tapahtunut huomattavan vähäisin resurssein. Tulevaisuudessa korkeakouluihin tulisi kirjata laajemmin konkreettisia toimenpiteitä, joilla tasa-arvo integroituu korkeakoulutusta koskeviin käytäntöihin ja erilaisten toimikuntien ja työryhmien asialistoille. On suositeltavaa, että korkeakoulujen johto osallistuu tasa-arvokoulutukseen ja sitoutuu tasa-arvon edistämiseen. Toimenpiteiden toteutumista olisi seurattava.

Naisten tutkijanuran edistäminen on lukuisista yrityksistä huolimatta jäänyt puolitiehen eivätkä tavoitteet ole konkretisoituneet osaksi tutkimus- ja tiedepolitiikan toimeenpanoa. Eriarvoisuus näkyy edelleen uralla etenemiseen liittyvissä vaikeuksissa ja palkkakehityksessä. Naisten tutkijanuran vahvistamista voidaan jatkossa vahvistaa esim. sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisella kaikille koulutus- ja tiedepolitiikan osa-alueille sekä huomioimalla sukupuoli rahoituspäätöksissä. Toimenpiteiden toteutumista seurataan.

Koulutusta koskeva globaali ja kansallinen hallinta tuo ja tulee tuomaan muutoksia koulutuksen tavoitteisiin ja toteuttamisen ehtoihin ja sillä on seurauksia tasa-arvon osalta, ja mitä tulisi tutkia ja huomioida. Tasa-arvopolitiikka tulisi integroida vahvemmin koulutuspolitiikkaan, koska se antaisi paremmat valmiudet koulutusta koskevan muuttuvan hallinnan ja sen seurausten tarkasteluun ja huomioimiseen.

Tasa-arvopoliittiset tavoitteet

2. Marinin hallituksen tavoitteena on parantaa kunnianhimoisesti tasa-arvoa yhteiskunnassa ja nostaa Suomi tasa-arvon kärkimaaksi. Mitkä mielestänne pitäisi olla Suomen kansalliset pitkän ajan tasa-arvopoliittiset tavoitteet, jotka toteutuessaan veisivät Suomea tasa-arvoisemmaksi yhteiskunnaksi? Huomioikaa, että kysymys on tavoitteista, ei välineistä tai toimenpiteistä. Tarkasteltava aika on nykyhetkestä vuoteen 2030. Mainitkaa enintään viisi konkreettista, selkeää ja seurattavissa olevaa tavoitetta.

Sukupuolten tasa-arvon ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen koko koulutusjärjestelmään.

Sukupuolentutkimuksen systemaattinen tukeminen.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön tukeminen niin, että siitä tulee systemaattista ja että se siirtyy lyhytkestoisista projekteista koulutuksen rakenteisiin ja käytäntöihin.

Poliittisten päättäjien kouluttaminen tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta.

Opettajankoulutukseen erityishuomion kiinnittäminen niin, että sukupuolinäkökulma valtavirtaistetaan kaikkeen opettajankoulutukseen.

3. Mitkä mielestänne pitäisi olla Suomen tasa-arvopoliittiset tavoitteet koskien Euroopan unionia ja kansainvälistä toimintaympäristöä? Täsmentäkää ja perustelkaa, mikäli mahdollista.

Sukupuolten tasa-arvon ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista EU:n koulutuspolitiikkaan tulisi vahvistaa. EU:n koulutuspolitiikan tavoitteet ovat kapea-alaistuneet ja keskittyvät ennen kaikkea työllistettävyyteen. Tasa-arvoasiat asettuvat jokseenkin erilleen tai koulutuspolitiikan katvealueille.

Sukupuolten oikeudellinen asema

4. Lainsäädäntö on yksi merkittävä sukupuolten tasa-arvopolitiikan väline. Miten lainsäädäntöä tai yksilön oikeussuojaa pitäisi mielestänne kehittää sukupuolten tasa-arvon lisäämiseksi? Huomatkaa, että kysymys ei koske ainoastaan tasa-arvolakia.

-

5. Moniperusteisella syrjinnällä tarkoitetaan syrjinnän kohteeksi joutumista sukupuolen ja jonkin muun ominaisuuden perusteella. Se voi olla myös rakenteellista. Mitkä moniperusteisen syrjinnän kysymykset mielestänne pitäisi ehdottomasti käsitellä selonteossa?

Viittaan yllä esittämiini ratkaisuihin.

Muut huomiot

6. Muuta mahdollisesti huomioitavaa selonteon valmistelussa?

-

Brunila Kristiina
Helsingin yliopisto, Kasvatustieteellinen tiedekunta - AGORA kasvatuksen ja
koulutuksen sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon
tutkimuskeskus